

među zemljama obuhvaćenima istraživanjem nego među muškarcima i ženama, mlađim i starijim ispitanicima, kvalificiranim i nekvalificiranim radnicima ili ispitanicima s djecom i bez njih.

Iako im se može prigovoriti zbog adekvatnosti izbora metodologije s obzirom na postavljene ciljeve istraživanja, čega su autori i sami svjesni, riječ je o korisnu i informativnu pregledu različitih varijanti poslovne mobilnosti u šest europskih zemalja. Autori najavljuju i nastavak zbornika, u kojem će se detaljnije analizirati uzroci i posljedice suvremenih tokova mobilnosti u Europi.

Simona Kuti

*Institut za migracije i narodnosti,
Zagreb*

Cor van Dijkum, Jörg Blasius, Claire Durand (eds)

Recent Developments and Applications in Social Research Methodology: Proceedings of the RC33 Sixth International Conference on Social Science Methodology, Amsterdam 2004

Opladen & Farmington Hills: Barbara Budrich Publishers, 2006, CD-ROM

Publikacija *Recent Developments and Applications in Social Research Methodology* pregled je radova i sažetaka prezentiranih na Šestoj međunarodnoj konferenciji o metodologiji u društvenim znanostima. Konferencija je održana u Amsterdamu 2004. u organizaciji Istraživačkog povjerenstva za logiku i metodologiju (Research Committee on Logic and Methodology

– RC33) Međunarodne sociološke asocijacije (International Sociological Association – ISA) u suradnji s Odjelom za metodologiju i statistiku Sveučilišta u Utrechtu, Nizozemskim institutom za društvene znanosti i Nizozemskom asocijacijom za metodološka istraživanja u društvenim znanostima. Okupila je znanstvenike iz cijeloga svijeta, koji su u pet dana prezentirali najsuvremenije kvantitativne i kvalitativne metode istraživanja. Bogat sadržaj ovog CD-ROM-a obuhvaća dio cjelokupnih radova, sažetke prezentiranih izlaganja te knjigu sažetaka u obliku *portable document formata* (pdf).

CD-ROM je vizualno organiziran poput internetske stranice s odgovarajućim linkovima na organizatore Konferencije, pregled i raspored predavanja, pretraživanje i popis izlagača. Od ukupno 523 izlaganja gotovo je polovina dostupna u obliku cjelovitoga znanstvenog članka. Radi lakšeg snalaženja pregled radova ponuđen je, prema rasporedu održavanja izlaganja, u dvanaest tematskih cjelina.

Na početku Konferencije izložena su dva pozvana predavanja, prvo Lyn Richards (Research Services, QSR International, Australija) te drugo Jana de Leeuwa (Department of Statistics, UCLA, SAD). Lyn Richards u svom se izlaganju »Kvalitativni softver i metodološke promjene – mitovi, mentalni sklopovi i metodološka manija« bavi problemom nedovoljno raspravljenih i debatiranih upotreba kompjutorskih softvera u kvalitativnim istraživanjima s obzirom na to da se upotreba kompjutorskih programa i njihove implikacije najčešće uzimaju »zdravo za gotovo«. U drugome pozvanom predavanju »Opis, predikcija i zaključivanje« autor analizira uporabu i zlouporabu metode multiple regresije i njoj srodnih tehnika u društvenim, bihevioralnim i obrazovnim znanostima. De Leeuw zaključuje kako je opi-

sivanje uvijek legitimno i vrlo često korisno, predikcija je također korisna, ali rijetko se upotrebljava, dok je zaključivanje gotovo uvijek problematično.

Istraživanja koja se provode uz pomoć računala (computer assisted research) tema su prve tematske cjeline, podijeljene na pet podcjelina (koje su na Konferenciji bile izvedene u paralelnim sesijama). Sociološka istraživanja uz pomoć računala, diskurzivna etnografija, postignuća i izazovi kvalitativnih izračuna, analiza sadržaja uz pomoć računala te proces odaziva u istraživanjima poduzeća podteme su u okviru kojih su izloženi radovi prve tematske cjeline.

Problematika kvalitativne metodologije najšire je obrađeno područje publikacije te se proteže kroz dvije cjeline, odnosno četrnaest podcjelina. Gotovo petina svih prezentiranih izlaganja nalazi se u tematskim cjelinama *Kvalitativne metode 1 i 2*. Unutar tog područja obrađena je tematika etike i društvenih odnosa u okviru istraživanja, proučavanja osjetljivih tema, razvoja etnometodološkog istraživanja, izazova društvenih različitosti, akcijskoga istraživanja, analize intervjua i tome sličnog, no najviše se radova ipak bavi teorijskim pristupima i metodološkim strategijama prikupljanja i analiziranja kvalitativnih empirijskih podataka te kombiniranjem kvalitativnih i kvantitativnih metoda u istraživanju.

Anketno istraživanje tema je četvrte cjeline, u okviru koje se u radovima raspravlja o kognitivnim i motivacijskim odrednicama odaziva na anketiranje, analizi interakcije i kvaliteti podataka, pristupima uporabi miješanih metoda (integracija kvalitativnih i kvantitativnih metoda), procjeni informiranog mišljenja, latentnim dimenzijama odaziva na ispitivanja te u najvećoj mjeri o telefonskom anketiranju u 21. stoljeću.

Tema pete cjeline jest *kompleksna i longitudinalna analiza podataka*. Klaster-ska analiza, multipla regresijska analiza i analiza društvenih mreža prikazane su kroz različite primjere istraživanja i primjenu novih softvera. Spajanje podataka iz različitih izvora posljednja je podcjelina, u kojoj se radovi većinom bave ujedinjavanjem podataka iz dvije ili više različitih anketa ili javnih registara u jedinstvenu bazu na kojoj se provode daljnje analize.

Radovi tematskog bloka *Sistemi informacija i simulacija* bave se prezentacijom modelâ simulacija većinom u području ekonomije i politike, a posebna cjelina posvećena je analizi vremenskih serija, koje su prikazane na primjerima iz demografskih istraživanja. Između ostaloga, tu su uvršteni radovi koji se bave nelinearnim modeliranjem, alatima i tehnikama za Agent-Based socijalne simulacije te statističkim procjenama linearnih i nelinearnih stohastičkih diferencijalnih jednadžbi.

Jedno od zanimljivijih područja za sociologe i druge metodologe jest cjelina o *općoj statistici*, u kojoj se obrađuju nikada zastarjele teme poput procjene podešenosti modela (*model fit*) i grafičkog modeliranja. S druge strane, u tom dijelu publikacije mogu se naći i radovi koji prezentiraju nove metode u političkoj i socijalnoj metodologiji. Posljednja dostignuća neparametrijske teorije odgovora na zadatke (*Item Response Theory*) bit će interesantna svima koji se bave kognitivnim ispitivanjima, odnosno analizom testova znanja.

Prikupljanje podataka, uzorkovanje i neodaziv tema je osme cjeline, gdje se najveći broj radova bavi problemom neodaziva ispitanika i kako ga smanjiti. Nekolicina radova istražuje, dijagnosticira i analizira podatke koji nedostaju (*missing data*), poput neprijavljenog prihoda ku-

ćanstva, dok se drugi uz pomoć mjernih instrumenata društvenih znanosti bave poboljšanjem valjanosti istraživanja kako bi se spriječile njegove zlouporabe – *fraud research* (primjerice prijave anketara koji sami ispunjavaju ankete i tome slično). Prikupljanje podataka i metode uzorkovanja prezentirani su u radovima koji, uz predstavljanje i poboljšanje postojećih, uvode neke nove metode u navedene etape istraživanja.

Deveta cjelina sadržava radove vezane uz *modele latentnih varijabli*. Posebna pozornost posvećena je modelima strukturalnih jednadžbi, autoregresivnim i hibridnim modelima. Metoda multidimenzionalnog skaliranja, korespondentna analiza (*correspondence analysis*) te metode vizualizacije i klasifikacije obrađene su u manjem broju radova, za razliku od podcjeline poboljšavanja metodologije istraživanja, koja je prezentirana kroz radove koji se temelje na sudjelovanju u istraživanju *European Social Survey*.

Radovi u okviru cjeline *Međunarodna komparativna istraživanja* podijeljeni su na pet podcjelina i pružaju detaljan uvid u probleme koje valja imati na umu ako se sudjeluje u krosnacionalnom i/ili kroskulturnom istraživanju. To u prvom redu znači da se treba osigurati usporedivost podataka, harmonizaciju sociodemografskih varijabli te jednaku provedbu i metodologiju istraživačkog procesa.

Doba brzog razvoja tehnološkog napretka podrazumijeva i prilagodbu metodologije istraživanja. Radovi u cjelini *Prikupljanje podataka i internetsko istraživanje* prezentiraju probleme i izazove internetskih upitnika te upitnika koji se šalju elektroničkom poštom u svrhu prikupljanja što reprezentativnijih i točnijih podataka.

Posljednja, dvanaesta cjelina bavi se problematikom opće metodologije. Raspravljaju se pitanja metodoloških temelja sociološke analize socijalne sfere i kompleksnih društvenih problema uz poseban naglasak na pitanja postoji li suvremena fundamentalna promjena individualnog oblikovanja života te kako istraživati fundamentalne transformacije modernosti.

Ova publikacija bit će od velike koristi svima koji se bave istraživačkim radom u području sociologije, psihologije, etnologije ili neke druge društvene (a i medicinske) znanosti. Upravo činjenica da je radom pokriven širok spektar i kvantitativnih i kvalitativnih metoda, uz dobar pregled primjera isprobanih praksi i inovacija na području, može gotovo svakom istraživaču pružiti temelj za primjenu poznatih, ali i poticaj za isprobavanje novih metoda u svom radu.

Margareta Gregurović

Institut za migracije i narodnosti,

Zagreb